

1.2.5 SC5: podporovat udržitelný rozvoj přírodních zdrojů, jako je voda, půda a ovzduší, a účinné hospodaření s nimi, mimo jiné snižováním závislosti na chemických látkách

Ukazatele výsledků pro tento specifický cíl byly vybrány s ohledem jejich vazby na stanovené potřeby v oblastech týkajících se ochrany a zlepšování kvality zemědělské půdy včetně zvýšení zadržení vody v krajině a zlepšení jakosti podzemních a povrchových vod (R.19, R.21, R.22, R.23, R.24, R.26, R.33). Dále byly vybrány ukazatele, které přispívají k ukládání uhlíku v půdě a biomase a napomáhají přizpůsobovat se změnám klimatu (R.12, R.14). Prostřednictvím ukazatele R.29 bude sledován nárůst plochy využívané pro ekologické zemědělství. Ukazatel R.27 byl zvolen ke sledování příspěvku investičních intervencí přispívajících k výkonnosti v oblasti životního prostředí nebo klimatu a bude naplňován prostřednictvím realizovaných intervencí. Propojení Ekologického zemědělství a obnovy biodiverzity bude sledováno prostřednictvím ukazatele R.31.

Naplňování specifického cíle 5 je tedy popsáno pomocí následujících dvanácti ukazatelů výsledku: R.12, R.14, R.19, R.21, R.22, R.23, R.24, R.26, R.27, R.29, R.31, R.33

Vzhledem k rozsahu intervencí přispívajících k danému cíli a počtu výsledkových ukazatelů je popis aktuálního stavu naplňování SC 5 uveden jako samostatná příloha č. 1.2.5 SC5.

R.12 byl zvolen pro intervence podporující závazky týkající se lepšího přizpůsobování se změně klimatu. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 1 505 764 ha, cílová hodnota R.12 (42 %) využívané zemědělské půdy, na niž se vztahují podpořené závazky týkající se lepšího přizpůsobování se změně klimatu), byla dosažena a překročena. Hlavní příspěvek k tomuto indikátoru má intervence 05.31 jejíž příspěvek k ukazateli je popsán v kapitole 1.2.4. K naplňování tohoto indikátoru dále přispívá intervence 16.70 AEKO – Zatravňování orné půdy s hodnotou 3 899 ha a intervence 26.70 Péče o založený agrolesnický systém s plochou 470 ha.

R.14 sleduje ukládání uhlíku v půdě a biomase. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 2 495 583 ha (z plánovaných 2 456 316 ha), průběžného cíle bylo téměř dosaženo. Největší míru příspěvku má intervence Režimy pro klima a životní prostředí (05.31), a to na ploše zemědělské půdy, kde jsou uplatňovány takové postupy, které přispívají k účinnému a udržitelnému hospodaření s přírodními zdroji. Dále k naplňování tohoto indikátoru přispívají intervence 16.70 AEKO – Zatravňování orné půdy s hodnotou 3 899 ha, 18.70 AEKO – Ošetřování extenzivních travních porostů s hodnotou 866 097 ha a 26.70 Péče o založený agrolesnický systém s hodnotou 470 ha rovněž popsané v kapitole 1.2.4.

R.19 byl zvolen pro intervence podporující závazky přínosné pro hospodaření s půdou s cílem zlepšit kvalitu půdy a bioty. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 2 937 615 ha, cílová hodnota (2 952 448 ha, resp. 83,7 % využívané zemědělské půdy, na niž se vztahují podpořené závazky), která je posuzována vůči celkové ploše z.p., byla téměř dosažena. Největší míru příspěvku má intervence 05.31, která si klade za cíl podpořit udržitelné zajištění funkcí půdy jakožto přírodního zdroje. K dosažení trvale udržitelného zemědělství je zvyšování organické hmoty v půdě a diverzifikace plodin. Důležité je rovněž vyčlenění 86 tis. ha neprodučních ploch s příspěvkem k tomuto ukazateli. Na trvalých kulturách je příspěvek spojen zejména se zachováním ozeleněného meziřadí, které minimalizuje vodní a větrnou erozi půdy (započteno 2,6 tis. ha z plochy podporovaných vinic a 3,4 tis. ha sadů ad.). K naplňování tohoto indikátoru

přispívá rovněž intervence 16.70 AEKO – zatravňování orné půdy s tituly mající příznivý vliv na půdu. Dále do hodnoty tohoto indikátoru vstupuje intervence 17.70 AEKO – Meziplodiny s hodnotou 10 195 ha (plánováno 50 000 ha) a intervence 23.70 Ekologické zemědělství s titulem základní ošetřování travních porostů s hodnotou 460 860 ha.

R.21 sleduje ochranu kvality vod a byl zvolen pro intervence podporující závazky týkající se kvality vodních útvarů. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 632 661 ha (z plánovaných 769 795), cílová hodnota (21,85 % využívané zemědělské půdy, na niž se vztahují podpořené závazky) je tak naplněna z 82 %. Na plnění tohoto indikátoru má zásadní vliv především intervence 23.70 Ekologické zemědělství s dosaženou hodnotou 573 930 ha. Dále do hodnoty tohoto indikátoru vstupuje intervence 21.70 AEKO – Integrovaná produkce s výměrou 29 934 ha, kdy došlo k poklesu oproti plánované hodnotě. Je to zejména v důsledku zpřísnění podmínek a pokračujícímu poklesu celkové výměry ovocných sadů v ČR. Dále se na výsledné hodnotě indikátoru podílí intervence 17.70 AEKO – meziplodiny s hodnotou 10 195 ha, kde byl zaznamenán snížený zájem o vstup do této intervence oproti plánovaným hodnotám (o cca 40 tis. ha). Nezájem žadatelů o vstup do intervence je dáno především nově zavedenými podmínkami v rámci DZES a ekoplatby v přímých platbách, kdy mají žadatelé o dotaci povinnost vyčlenit určité procento orné půdy na neproduktivní plochy. Mezi neproduktivní plochy je možné zařadit i plochy s meziplodinami. V tomto případě ale dochází k výraznému snižování sazby dotace v důsledku povinnosti zamezit dvojímu financování, což je pro žadatele demotivující. Zároveň tito žadatelé pak nemají zájem ani v rámci AEKO vyčleňovat další neproduktivní plochy nad rámec povinných (a to z důvodu např. zajištění krmivové základny pro chovaná hospodářská zvířata, zajištění plochy pro produkci tržních plodin). Za účelem zvýšení atraktivity intervence 17.70 AEKO – Meziplodiny současně probíhají úpravy podmínek. Cílem je zvýšit motivaci žadatelů k většímu zapojení. Konkrétně dochází k rozšíření seznamu podporovaných druhů meziplodin, což povede k vyšší diverzitě porostů a potenciálnímu navýšení výměry. Nově je rovněž navrhována možnost poskytování podpory na pěstování meziplodin i pro ekologicky hospodařící zemědělce, čímž se rozšíří okruh oprávněných žadatelů a dojde k dalšímu možnému navýšení výměry v rámci této intervence. K naplňování tohoto indikátoru přispívá rovněž intervence 16.70 AEKO – Zatravňování orné půdy (s tituly zatravňování podél vodních toků běžnou směsí, Zatravňování podél vodních toků druhově bohatou směsí, Zatravňování podél vodních toků regionální směsí, Zatravňování drah soustředěného odtoku a dobíhající závazky na zatravňování zemědělské půdy). Část těchto dobíhajících závazků byla uhrazena ze zbývajících finančních prostředků předchozího programového období (PRV 2014-2020). Na plnění tohoto indikátoru se rovněž podílí intervence 22.70 AEKO - Omezení používání pesticidů na orné půdě s výměrou 17 143 ha. Příspěvek k R.21 má i intervence 05.31, a to podmínkou vyčleňování ochranných pásů podél vody na ploše 6,2 tis. ha orné půdy (min. 6 m pás přiléhající k útvaru povrchových vod musí být zatravněný a nesmí se na něm hnojit či používat postřiky). Ve FY 2025 byla plocha těchto pásů o 3,5 tis. ha vyšší než v roce předchozím.

R.22 byl zvolen pro intervence podporující závazky týkající se lepšího hospodaření s živinami. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 1 438 943 ha (z plánovaných 1 606 404 ha), což je 90 %. Největší míru příspěvku má intervence 05.31 (v FY započteno 1 416 tis. ha), která si klade za cíl snižovat ztráty živin a jejich splavení do povrchových vod skrze udržitelné hospodaření s organickou hmotou na orné půdě a chmelnicích a zachováním ochranných pásů podél vod. Rovněž byl zaznamenán nižší zájem o intervenci 20.70 AEKO podpora biodiverzity na o.p.,

konkrétně o titul Druhově bohaté pokrytí o. p., kde bylo přijato cca o 22 tis. ha méně než bylo původně plánováno. Faktorem mající negativní vliv na ochotu zemědělců vstupovat do tohoto podopatření je nutnost vyčlenit neproduktivní plochy pro splnění podmínek podmíněnosti či pro poskytnutí dotace na ekoplatbu v přímých platbách. Vyčlenění neproduktivních ploch a souběžné plnění podmínek podopatření Druhově bohaté pokrytí o.p. je spojeno s nutností zamezit dvojímu financování, v důsledku čehož dochází k výrazné redukci sazby dotace (sazba dotace je snížena o 230 EUR/ha). K další redukci dochází při souběhu tohoto podopatření s ekoplatbou v rámci přímých plateb (sazba dotace je snížena o 71 EUR/ha). Tyto redukce sazeb dotace nemotivují zemědělce ke vstupu do podopatření. Zároveň rozsah povinnosti vyčlenění neproduktivních ploch v podmíněnosti, popř. v přímých platbách omezuje ochotu zemědělců vstupovat do tohoto podopatření. Dále je pokles způsoben nižším zájmem o titul 17.70 AEKO meziploidy o přibližně 40 tis. ha (viz. R.21). K naplňování tohoto indikátoru rovněž přispívá intervence 26.70 Péče o založený agrolesnický systém s hodnotou 470 ha.

R.23 sleduje udržitelné využívání vody. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 12 034 ha (z plánovaných 54 137 ha), cílová hodnota pro rok 2025 tak nebyla dosažena. Plánované hodnoty pro rok 2025 nebylo dosaženo z důvodu nižšího zájmu o vstup do intervence 17.70 AEKO – meziploidy (o cca 40 tis. ha). Nezájem žadatelů o vstup do intervence je dán především nově zavedenými podmínkami v rámci DZES a ekoplatby v přímých platbách, kdy mají žadatelé o dotaci povinnost vyčlenit určité procento orné půdy na neproduktivní plochy. Mezi neproduktivní plochy je možné zařadit i plochy s meziploidy. V tomto případě ale dochází k výraznému snižování sazby dotace v důsledku povinnosti zamezit dvojímu financování, což je pro žadatele demotivující. Zároveň tito žadatelé pak nemají zájem ani v rámci AEKO vyčleňovat další neproduktivní plochy nad rámec povinných (a to z důvodu např. zajištění krmivové základny pro chovaná hospodářská zvířata, zajištění plochy pro produkci tržních plodin). Ze strany EK bylo v rámci 5. modifikace SP SZP umožněno snížit hodnotu výstupového indikátoru pro meziploidy z hodnoty 50 tis. ha na 20 tis. ha od roku 2026, čímž dojde ke snížení hodnoty výsledkového indikátoru R.23 pro rok 2026 z hodnoty 1,58 % na 0,74 % resp. snížení hodnoty indikátoru z 55 636 ha na 26 326 ha. Tato změna byla umožněna zejména v důsledku zvýšeného zájmu o agrolesnické systémy, které rovněž přispívají k naplňování tohoto indikátoru. agrolesnictví má synergický efekt na celou řadu složek životního prostředí, včetně zadržování vody v krajině. Vzhledem k dlouhodobému charakteru těchto systémů lze do budoucna očekávat postupné zvyšování jejich environmentálního přínosu. Z výše uvedených důvodů uvádíme, že přestože dochází k mírnému snížení cílové hodnoty indikátoru R.23, předpokládáme, že celkový efekt na životní prostředí bude zachován, případně může být díky synergickému působení agrolesnických systémů i nadále posilován. Za účelem zvýšení atraktivity intervence 17.70 AEKO - Meziploidy současně probíhají úpravy podmínek. Cílem je zvýšit motivaci žadatelů k většímu zapojení. Konkrétně dochází k rozšíření seznamu podporovaných druhů meziploidy, což povede k vyšší diverzitě porostů a potenciálnímu navýšení výměry. Nově je rovněž navrhována možnost poskytování podpory na pěstování meziploidy i pro ekologicky hospodařící zemědělce, čímž se rozšíří okruh oprávněných žadatelů a dojde k dalšímu možnému navýšení výměry v rámci této intervence. V neposlední řadě se na plnění tohoto indikátoru podílí intervence 16.70 AEKO – zatravňování orné půdy, které přispívá k plnění tohoto indikátoru s hodnotou 1 362 ha oproti plánovaným 3 957 ha (část dobíhajících závazků rozpočtovaná pro SP SZP byla ještě uhrazena ze zbývajících finančních prostředků rozpočtu PRV 2014-2020).

R.24 byl zvolen pro intervence podporující závazky vedoucí k udržitelnému používání pesticidů za účelem snížení jejich rizik a dopadů. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 838 739 ha, cílová hodnota 806 785 ha, resp. 22,96 % posuzovaná vůči celkové ploše z.p., byla dosažena a mírně překročena. Plošná environmentální opatření rozvoje venkova přispívají k naplňování tohoto indikátoru především intervencí 23.70 Ekologické zemědělství s hodnotou 573 930 ha, intervencí 21.70 AEKO – integrovaná produkce s hodnotou cca 30 tis. ha. Dále se na plnění tohoto indikátoru podílí intervence 22.70 AEKO – omezení používání pesticidů na orné půdě, která byla v roce 2025 realizována na výměře více než 17 tis. ha a v neposlední řadě přispívá k naplňování tohoto indikátoru také intervence 20.70 AEKO – podpora biodiverzity na orné půdě, kde se však nedaří dlouhodobě naplňovat plánované hodnoty (viz. R.22) K plnění indikátoru přispívá i intervence 05.31, a to zakládáním ochranných pásů podél vody na orné půdě (nesmí se hnojit či používat postřiky) a dále vyčleněním neprodučních ploch typu krajinný prvek nebo jeho část, ochranných pásů, ale i ploch meziplodin a dusík vázajících plodin na orné půdě. Celková započtená výměra těchto ploch činila cca 214 tis. ha. Dále byly podpořeny plochy dalších kultur, kde podmínky hospodaření na těchto kulturách přispívají ke sníženímu používání pesticidů (např. zákaz/omezené používání herbicidů v meziřadí a příkmeném pásu v sadech, vinicích a dalších kulturách).

R.26 sleduje investice související s péčí o přírodní zdroje. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 286 podniků, což je 42 % z cílové hodnoty 687 podniků podpořených v roce 2025. Nicméně v rámci 5. modifikace bude cílová hodnota tohoto ukazatele pro FY 2025 upravena na hodnotu 282 podniků, čímž bude indikátor naplňován na 100 %. K naplňování tohoto indikátoru přispěla ve finančním roce 2025 intervence 42.73 Založení agrolesnického systému, kterou využilo celkem 126 žadatelů (z plánovaných 180). Méně, než bylo očekáváno, přispěla intervence 41.73 Zalesňování zemědělské půdy – založení porostu, prostřednictvím které bylo podpořeno celkem 8 příjemců (z plánovaných 80). Důvodem nižšího zájmu je, že od roku 2023 žadatelé preferují spíše vstupovat do nové intervence 42.73 Zakládání agrolesnických systémů, která také podporuje výsadbu dřevin na zemědělské půdě, ale nedochází k trvalému vyjmutí půdy ze zemědělského půdního fondu a tímto je administrativně jednodušší.

R.27 sleduje výkonnost v oblasti životního prostředí nebo klimatu prostřednictvím investic do venkovských oblastí. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno celkem 35 projektů, což je 14 % z plánované hodnoty pro rok 2025. Celková cílová hodnota tak nebyla dosažena. V intervenci 38.73 Investice do obnovy kalamitních ploch bylo podpořeno celkem 9 projektů, v intervenci 39.73 Investice do ochrany melioračních a zpevňujících dřevin bylo podpořeno 19 projektů a 6 projektů bylo realizováno v intervenci 43.73 Neproduktivní investice do udržitelného rozvoje funkce lesa. Jeden projekt byl podpořen v intervenci 52.77 LEADER. Důvodem nízkého plnění tohoto indikátoru je zpoždění ve výplatách (projekty jsou v administraci, ale ještě nejsou doporučené).

R.29 je přímo navázán na intervenci ekologického zemědělství. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 580 102 ha (z plánovaných 629 074 ha). Cílová hodnota (17,85 %) tak nebyla dosažena, neboť zažádaná výměra pro rok 2025 byla nižší, než se očekávalo, a to především u titulu Ovocné sady, kde došlo oproti plánu k poklesu zažádané výměry o cca 830 ha. V zájmu o vstup do opatření se neprojevil nárůst sazeb dotace v porovnání s předchozím programovým

obdobím. Nižší zájem o dotaci na obhospodařování ekologických sadů je možné dát do souvislosti s obecným poklesem zájmu o ovocnářství ČR, což dokládá setrvale klesající výměra ovocných sadů v evidenci půdy LPIS. Dále v případě titulů na orné půdě nedošlo k očekávaným výsledkům (došlo k poklesu o cca 29 tis. ha oproti plánu), přestože u vybraných titulů nově uzavíraných závazků došlo k nárůstu sazeb dotace v porovnání s předchozím programovým obdobím. I přes toto navýšení, je však míra kompenzace újmy nižší než u dotací na trvalé travní porosty. Nižší zájem o hospodaření na orné půdě je dán vyšší pracností v porovnání s trvalými travními porosty. Vliv může mít i zmiňovaná míra kompenzace při stanovení sazby dotace. Na základě podaných žádostí v roce 2025 došlo k nárůstu zažádané výměry o cca 15 tis. ha ve srovnání s rokem 2024. Tento nárůst je dán zejména nárůstem výměry trvalých travních porostů, v případě dotací na ornou půdu došlo k mírnému nárůstu nad úroveň roku 2024. Z výše uvedeného lze tedy předpokládat, že v budoucnu bude indikátor naplňován.

R.31 byl zvolen pro intervence podporující závazky k zachování či obnově biologické rozmanitosti. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 999 229 (z plánovaných 1 129 099 ha), což představuje nárůst o více než 208 tis. ha oproti roku 2024. Cílová hodnota 32,04 % byla dosažena z 88,5 %. Největší příspěvek jsme předpokládali díky intervenci 18.70 AEKO – Ošetřování extenzivních travních porostů. Důvodem nižšího plnění je meziroční pokles výměry trvalých travních porostů v LPIS v důsledku nově zavedených podmínek DZES a ekoplatby v přímých platbách a povinností vyčlenit určité procento neprodučních ploch. Dále byl zaznamenán nižší zájem o intervenci 20.70 AEKO – podpora biodiverzity na o.p. konkrétně o titul Druhově bohaté pokrytí o.p., kde bylo přijato cca o 22 tis. ha méně, než bylo plánováno. Dále je do tohoto indikátoru zahrnuta intervence 19.70 AEKO – Krajinotvorné sady s hodnotou 594 ha. K plnění indikátoru přispívá částečně i intervence 05.31, a to podmínkou hospodaření na travních porostech, kde je vyžadováno ponechání nepokosů na plochách (dílech půdních bloků) větších než 12 ha – této podmínce odpovídá necelý 1 tis. ha travních porostů. Nektarodárný úhor zaměřený na podporu hmyzu závislého na zdrojích pylu a nektaru byl v roce 2025 založen na ploše 8,1 tis. ha.

R.33 byl vybrán pro intervence podporující závazky týkající se sítě Natura 2000. Ke konci FY 2025 bylo podpořeno 201 713 ha plochy podpořených intervencí s příspěvkem vůči biodiverzitě lokalizovaných v oblastech sítě Natura 2000 (z plánovaných 208 667). Cílová hodnota (21,98 % z celkové plochy sítě Natura 2000, na niž se vztahují podpořené závazky) byla dosažena z 97 %. K naplňování tohoto indikátoru přispívá více intervencí, např. 05.31 Režimy pro klima a životní prostředí, 18.70 AEKO – Ošetřování extenzivních travních porostů anebo 29.70 Lesnicko-environmentální platby – biodiverzita s titulem zachování porostního typu hospodářského souboru.